

Beter en gemotiveerd begrijpend lezen. Vier instructieprincipes in samenhang

📅 1 december 2020 ✎ KIM VAN AMMEL, RIELKE BOGAERT, AMÉLIE ROGIERS & 1 MORE

Hoe draagt onderwijs bij aan beter en gemotiveerd begrijpend lezen? De auteurs bespreken in vijf delen vier bewezen instructieprincipes. In samenhang dragen die het best bij aan de motivatie en de vaardigheid.

Niemand zal betwisten dat wie voldoende goed kan lezen en schrijven een belangrijke stap voor heeft. We kunnen er nu eenmaal niet aan onderuit dat we vandaag de dag geconfronteerd worden met zoveel meer informatie dan eender welke generatie voor ons. Die informatie bereikt ons voornamelijk via geschreven taal, via allerlei soorten teksten op papier en op scherm. Lezen is dan ook overal. Het belang van vaardig kunnen lezen is daaruitvolgend ontegensprekelijk. Vaardig kunnen lezen hangt, zoals onderzoek ook aantoont, immers samen met maatschappelijk en academisch succes, maar is ook een belangrijke voorwaarde om blijvend te leren (Droop, van Elsäcker, Voeten, & Verhoeven, 2016; Wijekumar, Meyer, Lei, Beerwinkle, & Joshi, 2019).

Jammer genoeg laat (inter)nationaal onderzoek zien dat heel wat onder hen moeilijkheden ervaren met het verwerven van deze vaardigheid, zowel in het basis als voortgezet onderwijs (Tielemans, Vandenbroeck, Bellens, Van Damme, & De Fraine, 2017; Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen, 2018; De Meyer, Janssens & Warlop, 2020). Deze moeilijkheden dragen ze vaak een volledige schoolloopbaan met zich mee. Bovendien zijn de verschillen tussen individuele leerlingen en groepen leerlingen binnen leerjaren erg groot (Gubbels, Netten, & Verhoeven, 2017; Tielemans, et al., 2017). Dat komt deels door de complexiteit van het proces dat ten grondslag ligt aan begrijpend lezen (zie cognitieve processen bij begrijpend lezen: [deel 2](#) en factoren die het die die processen beïnvloeden: [deel 3](#)). De wereld leren te begrijpen via teksten vergt nogal wat van leerlingen.

Toch is er ook positief nieuws. Leraren spelen daarin een hoofdrol. Onderwijs doet ertoe. Leesbegrip ontwikkelt zich immers niet ‘als vanzelf’, zolang er maar voldoende wordt gelezen (National Reading Panel, 2000). Dat is echt een misvatting. Het volstaat niet om leerlingen enkel veel oefenkansen te bieden en leesvoer voor te schotelen. Effectief leesonderwijs vergt meer. Onderzoek wijst op een aantal instructieprincipes voor effectief leesonderwijs (Merchie et al., 2019). We lichten ieder van de vier instructieprincipes toe voor effectief begrijpend leesonderwijs:

- Principe 1: Bevorder de leesmotivatie,
- Principe 2: Besteed aandacht aan functioneel lezen,
- Principe 3: Voorzie in expliciete strategie-instructie en
- Principe 4: Stimuleer interactie tussen leerlingen.

Begrijpend lezen vergt een systematische aanpak, waarin de instructieprincipes het meest krachtig zijn als ze in combinatie en geïntegreerd worden aangeboden.

Verder onderzoek

Hoewel het belang van deze vier instructieprincipes vanuit onderzoek duidelijk aangetoond is, blijven we zitten met een aantal *prangende vragen*:

- Op welke manier passen leraren deze instructieprincipes in hun klaspraktijk toe?
- Aan welke ondersteuning hebben leraren behoefte om de instructieprincipes in hun contexten inhoud en vorm te geven?
- Welke invloed heeft een leesomgeving waar deze instructieprincipes in combinatie worden aangewend op het leesbegrip, het leesstrategiegebruik én de leesmotivatie van de leerlingen?
- Welke variaties zijn er mogelijk om de instructieprincipes af te stemmen op individuele noden van leerlingen?
- Hoe kijken leerlingen naar deze instructieprincipes?

Niettegenstaande deze prangende vragen verder onderzoek vereisen, vormen de bovengenoemde vier didactische instructieprincipes bouwstenen voor een effectieve begrijpend leesinstructie. Deze vier instructieprincipes vormen dan ook een ideale basis om een omgeving te creëren waarin leerlingen niet alleen beter, maar ook meer gemotiveerd zijn om te lezen!

Graag als volgt naar deze bijdrage verwijzen: Rogiers, M., Van Ammel, K., Bogaert, R. & Van Keer, H. (2020). *Beter en gemotiveerd begrijpend lezen. Vier instructieprincipes in samenhang. Didactiek Nederlands – Handboek*. Geraadpleegd [datum] via [<https://didactieknederlands.nl/handboek/2020/12/beter-en-gemotiveerd-begrijpend-lezen-vier-instructieprincipes-in-samenhang/>]

Referenties

Droop, M., van Elsäcker, W., Voeten, M. J. M., & Verhoeven, L. (2016). Long-term effects of strategic reading instruction in the intermediate elementary grades. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 9(1), 77–102. Link.

De Meyer, I., Janssens, R., Warlop, N., Van Keer, H., De Wever, B., & Valcke, M. (2019). *Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen. Overzicht van de eerste resultaten van PISA2018*. Gent: Vakgroep Onderwijskunde. Link.

Helder, A., Van den Broek, P., Van Moort, M., Van den Bosch, L., De Bruïne, A. Drie factoren die cognitieve processen tijdens begrijpend lezen beïnvloeden. *Didactiek Nederlands – Handboek*. Link.

Helder, A., Van den Broek, P., Van Moort, M., Van den Bosch, L., De Bruïne, A. Cognitieve processen bij begrijpend lezen. *Didactiek Nederlands – Handboek*. Link.

Merchie, E., Gobyn, S., De Bruyne, E., De Smedt, F., Schiepers, M., Vanbuel, M., ... & Van Keer, H. (2019). *Effectieve, eigentijdse begrijpend leesdidactiek in het basisonderwijs. Wetenschappelijk eindrapport van een praktijkgerichte literatuurstudie*. Brussel: Vlaamse Onderwijsraad.

National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction*. Washington, DC: National Institute of Child Health and Human Development.

Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen. (2018). *Peiling nederlands: lezen, luisteren en schrijven in het basisonderwijs 2018*. Link.

Tielemans, K., Vandenbroeck, M., Bellens, K., Van Damme, J., & De Fraine, B. (2017). *Het Vlaams lager onderwijs in PIRLS 2016*. Leuven. Link.

Wijekumar, K., Meyer, B.J., Lei, P., Beerwinkle, A.L., & Joshi, M. (2019). Supplementing teacher knowledge using web-based Intelligent Tutoring System for the Text Structure Strategy to improve content area reading comprehension with fourth- and fifth-grade struggling readers. *Dyslexia*, 1–17. Link.

Auteurs:

A circular portrait of a woman with dark hair, smiling, wearing a blue top. The background is slightly blurred, showing what appears to be a building or outdoor setting.

Kim Van Ammel

+ posts

Kim Van Ammel werkt sinds 2017 aan een doctoraatsstudie omtrent begrijpend lezen in het secundair/voortgezet onderwijs, met Hilde Van Keer als promotor. Haar eerste studies focusten op het in kaart brengen van de leesmotivatie, het leesstrategiegebruik en het leesbegrip van leerlingen en de leesinstructie van leraren. Verdere studies gaan na op welke manier de leesmotivatie en het leesbegrip van leerlingen in het beroepssecundair onderwijs bevorderd kunnen worden. Haar onderzoek is verbonden aan de onderzoeksgroep Taal,

Rielke Bogaert

+ posts

Rielke Bogaert werkt sinds 2018 aan een doctoraatsstudie omtrent begrijpend lezen in het einde van het lager onderwijs (groep 7 en 8), met Hilde Van Keer als promotor en Emmelien Merchie als co-promotor. Dit doctoraatsonderzoek is verbonden met de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren van de Universiteit Gent. Binnen haar eerste onderzoeksluik focuste ze op hoe we het leesbegrip en strategiegebruik van leerlingen in kaart kunnen brengen. In het tweede onderzoeksluik wordt a.d.h.v. een gedifferentieerde interventiestudie nagegaan hoe de begrijpende leesvaardigheden, leesmotivatie en leesstrategiegebruik van alle leerlingen in groep 7 en 8 kunnen worden bevorderd.

Amélie Rogiers

+ posts

Amélie Rogiers verdedigde haar doctoraatsproefschrift in 2019. In het kader van haar doctoraatsonderzoek bestudeerde ze het strategiegebruik van leerlingen in het secundair/voortgezet onderwijs bij het leren van informatieve teksten. Amélie onderzocht hoe we het strategiegebruik van leerlingen in kaart kunnen brengen en hoe we het kunnen bevorderen.

Momenteel gaat Amélie aan de slag als post-doctoraal onderzoeker binnen de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren (vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent). Amélies huidige onderzoeksactiviteiten concentreren zich op het begrijpend lezen en de leesmotivatie van leerlingen in het beroepssecundair onderwijs. Daarnaast is Amélie als onderzoeker verbonden aan het expertisecentrum Sociale Innovatie van Hogeschool VIVES in Kortrijk.

Hilde Van Keer

+ posts

Hilde Van Keer behaalde in 2002 een doctoraat in de Pedagogische Wetenschappen met een onderzoek naar het bevorderen van begrijpend lezen en het gebruik van leesstrategieën via implementatie van expliciete strategie-instructie en de werkvorm "peer tutoring" in de lagere school. Momenteel werkt Hilde als professor aan de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent. Daar leidt ze de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren. Momenteel richt haar onderzoek zich op drie hoofdthema's, die ook in hun onderlinge samenhang bestudeerd worden. In eerste instantie is er een onderzoekslijn gericht op innoverende methodieken en werkvormen in het onderwijs. Het accent ligt daarbij op onderzoek naar peer en student tutoring. Een tweede onderzoekslijn richt zich op de studie van de verschillende componenten van zelfregulerend leren. Zowel de problematiek van het in kaart brengen ('meten') van zelfregulerend leren bij leerlingen en studenten, als het bevorderen ervan in onderwijscontexten komen in deze onderzoekslijn aan bod. De derde onderzoekslijn ten slotte richt zich op taaldidactiek. Binnen deze lijn komen thema's aan bod als begrijpend lezen, studerend lezen, leesmotivatie en leesbevordering, schrijfonderwijs, interactief voorlezen ...